

M. Mercè HOMS I BRUGAROLAS
El sindicat remença de l'any 1448,
Girona: Ajuntament de Girona, 2005. Col. Documents de l'Arxiu Municipal, 691 p, 18€.

El text perdut dels remences catalans

Periòdicament l'Ajuntament de Girona edita els documents més importants de l'Arxiu Municipal per posar-los a l'abast dels investigadors i del públic en general. L'últim que s'ha publicat és *El sindicat remença de l'any 1448*.

Com indica el títol original, *Sindicatus. Convocatòria dels homes de remença per a demanar en justícia l'abolició de la servitud i els mals usos*, aquest text recull el registre de les reunions que van fer els pagesos de remença entre el 1448 i el 1449. És el document que Jaume Vicens Vives havia somiat trobar ara fa cinquanta anys, quan va publicar *El gran sindicato remensa*. El considerava fonamental per poder comparar-lo amb un cens similar que data de 1488. Vicens, però, no el va localitzar malgrat revisar amb insistència l'Arxiu de la Corona d'Aragó. Aconseguir-lo semblava una quimera fins que, el 1993, Paul Freedman va publicar *Els orígens de la servitud pagesa a la Catalunya medieval*. Aquest investigador citava que a l'Arxiu Municipal de Girona existia el *Sindicatus* de 1448. El descobriment no va passar desapercebut i de seguida es va veure la necessitat de donar la màxima difusió possible a un dels documents més buscats de la història medieval de Catalunya. Mercè Homs va rebre l'encàrrec de fer la transcripció i traducció del *Sindicatus* per posar-lo a l'abast de tothom. Després de set anys de feina ho ha aconseguit. El resultat del seu esforç permet repassar les reunions que es van fer entre el 13 d'octubre de 1448 i el 20 de febrer de 1449. Amb quatre mesos i set dies, es van celebrar 553 trobades amb camperols de 912 parròquies de les diòcesis de Girona, Barcelona, Osona, Urgell i Elna. En total, es van registrar 10.425 pagesos de remença.

El juliol de 1448 el rei Alfons el Magnànim havia donat permís perquè els camperols celebressin aquestes reunions, on sempre hi havia un representant de la corona i un notari. La convocatòria per avisar de les trobades se

solia fer mitjançant el repic de campanes, i el punt de reunió variava molt segons cada indret: la primera es va fer al cementiri de Celrà i la darrera a la plaça de Breda, per exemple.

Com no podia ser d'altra manera, la decisió del rei va provocar els recels de l'estament senyorial, que va fer totes les maniobres possibles perquè el moviment remença fracassés. En la introducció del *Sindicatus*, Mercè Homs explica que la Diputació del General fins i tot va fer empresonar els oficials reials que pregonaven la disposició d'Alfons el Magnànim. El bisbe de Girona va ser un altre dels grans opositors del moviment remença, segurament perquè no volia perdre els substancials ingressos que li proporcionaven els dos mil masos que posseïa. El batlle de Vilanant i el del port de Roses, així com diversos notables locals, també vam prohibir les trobades camperoles a les seves terres.

Aquest primer intent d'acabar amb els mals usos va fracassar. Com és prou sabut, no es van abolir fins al 1486, amb la sentència arbitral de Guadalupe. Tot i això, l'existència del *Sindicatus* demostra, d'una banda, que la lluita per l'eliminació de la remença s'arrossegava des de feia molt temps; d'altra banda, la celeritat amb què es va confeccionar el cens evidencia que els pagesos tenien una enorme capacitat organitzativa.

A més, l'edició del *Sindicatus* ha obert la porta a nous interrogants que hauran de respondre els estudiosos. Contràriament al que es creia fins ara, mitjançant l'anàlisi d'aquest document s'ha comprovat que entre els pagesos de remença també hi havia camperols d'origen jueu i, en menor mesura, alguns de procedència musulmana. Pel que fa als primers, per exemple, Mercè Homs ha localitzat gentilicis com ara Cresques, Sàbat i Benejam, i entre els segons es troben individus anomenats Marrahin, Marroquí o Sarraïnat. Segons sembla, en tots dos casos es tractava de conversos. Sigui com sigui, caldrà esperar a futures investigacions per saber-ne més coses.

Paral·lelament a la transcripció i la traducció del document, la seva responsable es va marcar un objectiu ambiciós però francament útilíssim per a les persones que facin recerca: indexar el *Sindicatus*. Així doncs, al final del volum hi ha les llistes de noms, topònims, organismes, càrrecs i oficis que se citen al llarg de les 553 reunions. De ben segur aquesta informació també serà ben rebuda per la creixent legió de genealogistes que consulten els arxius.

Tot plegat, per tant, fa que aquest sigui un treball excel·lent, que transcendeix l'òrbita local perquè servirà a tots els estudiosos de la Catalunya medieval. L'edició del *Sindicatus* és una molt bona notícia per a la cultura del nostre país.

Xavier Carmeniú